

Učiteljski

TOVARŠ.

Izhaja

1. in 15. dne vsakega
meseca na celi pol.

List za šolo in dom.

Velja

za vse leto 2 gl. 50 kr.,
za pol leta 1 gl. 30 kr.

List 12.

V Ljubljani 15. junija 1872.

Tečaj XII.

Kazalni poduk.

Veselo je gledati in opazovati nedolžne otročiče, kedar se igrajo. Marljivo, kakor mravljice tekajo in stvari prinašajo; veselje se pa popisati ne more, če se jim delo dobro sponese. Ako bi se otroku, ki še za drugo delo ni sposoben, igrati branilo, bi to bilo protinaravno, ker mladi duh in mlado telo ne more mirovati; proti naravi delovati pa vsakokrat slabe posledice prinese. Hvalevredni so tisti starši, ki svojim otrokom kažejo take igre, s katerimi se mladi um bistri in nježno telo krepča. Kako srečne se otroci pri igri čutijo, ker še boja v življenji ne poznajo; še odrasčeni človek se z veseljem spominja otročjih let; pa brezskerbno veselje se jim skalí, ko zaslišijo glas: „šola!“ Žalostni so, da bodo zapustili domačo trato, njihovi dosedanji raj, ljubege očeta in mater, dragega brata in sestro. Konjčki, vozički in vsa druga igrača bo ostala domá, goli bodo šli v šolo, s katero jih pa še neumni ljudje strašijo.

Te in druge okoliščine mora učitelj dobro premišljevati in skrbeti, da novincem najprej strah in druge napačne misli o šoli prežene, ter jih nadomesti z veseljem in ljubeznijo. On mora biti otroku skemben oče in dober prijatelj. To pa kaže s pravo, neprisiljeno ljubeznijo. Ljubezen budí vzajemno ljubezen; ona je prava podlaga in blagoslov božji, pri katerem se začénja nadaljevanje. Napačno, celó neumno bi bilo njezne otročiče že prvi dan s suhimi čerkami terpinčiti; otroci bi tirana v učitelju hitro spoznali, veselja do šole bi ne dobili, in učitelj bi pravega namena nikdar ne dosegel. Pervi uk se mora opirati na otrokovo mišljenje in čutenje; v začetku naj jih tedaj učitelj poprašuje po domačih rečeh, ker jih misli še bolj domá, kakor v šoli. Otroci domá z veseljem pripovedujejo, kako je učitelj prijazen, kaj jih poprašujejo; strah do šole mine in otročja zvedljivost in ukaželjnost raste. Na ta način je storjen začetek v kazalnem poduku.

Kaj se pa doseže s kazalnim podukom? Veliko.

S kazalnim podukom se otroci prevodijo iz domačega življenja v življenje v šoli, s kazalnim podukom se storijo pripravni za šolo, ker budi in izobražuje vse tiste dušne moči, ki so pri učenju sploh potrebne; otroci se učijo paziti, razumevati, opazovati, razločevati in zapomniti. Ko otroci v šolo stopijo, imajo še malo izrazov, njih jezik je še seme, ki so ga starši vsejali; učitelj je vertnar, ki ga redi, lika in čisti, da iz njega raste mogočno drevo z obilim sadjem. Učitelj se pogovarja z otroci o raznih rečeh, in pomaga povsod, kjer učencu manjka izrazov, popravlja, kedar sliši tuje besede ali slabe stavke. Otroci so zadovoljni, če svoje misli v gladkih stvkih slišijo; vsaki bi rad ponavljal, kar se jim tudi, kolikor čas dopušča, dovoli, da si vse boljše zapomnijo. Tudi skupno odgovarjanje ima veliko dobrega v sebi. Nektera reč ima več izrazov; te je treba učencem naznaniti, kakor pri soglasji besed razloček povedati; naj se tudi napeljujejo eno misel z večimi stavki povedati. Povedi, v katerih je posebno veliko dušne hrane, otroci radi poslušajo. Pri kazalnem poduku je velikokrat lepa priložnost, da jim učitelj pové kako zgodnico ali basen. Od stvari, v katerih so se pogovarjali, naj jih učí lahke in umevne pregovore in izreke, in lahke uganjke, ker s tem se otročji um jako bistri. Če se tako ravna, se učenci brez vseh pravil vadijo dobro in lepo govoriti, in vložena je podlaga, na katero se v poznejih letih slovnica brez težave nadaljuje.

S poznavanjem domačega kraja in okolice se učenec učí zemljepisje, s poznavanjem živali pa živalstvo. Pri poznavanju živali ni glavna reč popisovanje, bolj potrebno in koristno je vedeti, kaj nam koristijo ali škodujejo in kako z njimi ravnati, da nam koristne večí dobiček prinašajo in da se škodljivke preveč ne pomnožijo. Ravno tako potrebno in koristno je vsakemu najnavadniše rastline poznati. Komu je neznan dobiček, ki nam ga dajejo sadunosna in druga drevesa? Koliko je drugih rastlin, ki nam služijo za živež! Koliko ljudi boleha in merje, ki strupene gobe in zeli zavživajo ali napačno rabijo! Le ozrimo se po kmetih, in videli bomo, na kaki stopinji je naša sadjereja, kako slabo so ljudje o drugih koristnih in škodljivih rastlinah podučeni! Se vé, da se v prvem razredu o rastlinstvu malo govóri, pa toliko vendar, kolikor otroci morejo razumeti in kolikor je v njihovih bukvicah, ker, kar otroci berejo, morajo razumeti.

Stvari in spremembe, ki na naše čute delujejo, spoznava duša; bolj ko so naši čuti občutljivi, bolj stvari spoznavamo, jasnejša je predočba. Glavna naloga kazalnega poduka pa je izobraževanje čutov. Otročjo okó se mora vaditi, da razsojuje, kaj je belo, černo, rudeče, kaj okroglo, voglasto, dolgo, kratko, široko, ozko, visoko, nizko; kaj je dalječ, blizo; da razločuje mero i. t. d. Vid se pa bistri z natančnim

ogledovanjem stvari, z merjenjem, risanjem in ponarejanjem kakih reč iz lesa, i. t. d. Nobenega teh in drugih sredstev, katerih se učitelj more poslužiti, da se otroško oko bistri, ne sme pri kazalnem poduku prezirati. Tudi razne glase, ako otroci ne vidijo, od kod glas izvira, morajo razločiti. Morajo uganiti, ali je govoril mož ali otrok; morajo poznati petje, žvergolenje, lajanje, mukanje, klopotanje mlina, šumenje vode, vetra, grom . . .; morajo si priočitati godbeno orodje, če slišijo orgle, glasovir, gosle, trobento, pišal i. t. d. Ravno tako morajo s potipanjem stvari in njih lastnosti razločiti, da vejo, kaj je težko ali lahko, terdo ali mehko, toplo ali merzlo. . . Če se otip pri takih rečeh vadi, ktere že okó spozná, naj učenci oči zatisnejo, da je samo s potipanjem spoznajo p. kuglo, kocko, žebelj, les, platno, usnje, volno, šetinje, kertačo i. t. d.

Po kazalnem poduku se tedaj skoraj vsim predmetom, katerih se otroci v poznejih letih učé, temelj vloží. To je pa tudi prav in koristno; ker ravno, ko otroci začnejo hoditi v šolo, se budí njihov duh, ki ga mora učitelj podpirati in mu pravo pot kazati. To nam poterjuje otročja radovednost in popraševanje po rečeh v naravi. Velikokrat je otroško popraševanje tako čudno, da še modrijana budí k mišljenju. Na zamotana vprašanja otrok ni dobro napčno odgovarjati, ker bi otroci v poznejih letih svoje učitelje obsojali, kedar bi prišli k pravemu spoznanju in v njihovem mišljenju bi bila zmešnjava. Učitelj, ki more vsako otroško vprašanje prav in tako odgovoriti, da ga razumejo, je v resnici dober učitelj.

Da učitelj v kazalnem poduku spešno podučuje, mu je treba učnih pripomočkov. Najboljše je, če stvar, o kateri govori, učencem pokaže, da si jo ogledujejo; ako nima stvari se naj posluži dobrih podob, ali naj podobo na šolsko tablo narisa. Prav dobro je tudi podobo in stvar pokazati. Če pa učitelj nima nobenega omenjenih pripomočkov, tedaj naj pa stvar primerja s takimi, ktere so nji enake, ter razloček prav razumljivo in na tanko kaže. Brez učnih pripomočkov se v kazalnem poduku težko podučuje, ker predočba 6 — 7 letnih otrok je še slaba, in kako si delajo podobe takih stvari, ki jih še videli niso?

Že A m o s K o m e n s k i je rekel: „Z ogledavanjem stvari, ne s suhim popisovanjem se mora uk začénjati, ker le one, ne njihov senca, delujejo na čute in domišljijo mladine“. Bazedov in drugi veljavni pedagogi so zahtevali ravno to, pa zadeli so na ovire. Ko je Pestaloci korist in potrebo kazalnega poduka ne le v besedi, temuč tudi v djanju tako jasno pokazal, se je šola čisto prerodila. Pestalocijeve ideje so drugi pedagogi dalje izpeljali, in sedaj se gotovo ponašati smemo, da je kazalni poduk svojo mero dosegel. Pa še je vendar veliko učiteljev, ki kazalnega poduka s tako pridnostjo ne obdelujejo, kakor je potreba. Temu so razne okoliščine krive. Koliko je šol, ki imajo najpotrebniše učne pripomo-

močke? Veliko je še tudi drugih prav žalostnih okoliščin, ktere si vsak učitelj lahko našteje. Pa naj so ovire še tako težke, vse bomo premagali, vse voljno preterpeli s sladko tolažbo: „v blagor naše mladine in domovine!“

Fr. Jurkovič.

Jeza, čmernost ali nevolja.

(Dalje in konec.)

Najbolši zavarovalni pomočki zoper jezo so: 1. Učitelj naj od učencev nikar preveč ne zahteva; 2. naj si prizadeva, da na tanko poznava namen kazni; 3. prizadeva naj si, da si ohrani dušni mir in mirno in vedro dušo, in 4. vadi naj se samega sebe premagovati.

Ako zahteva učitelj od vseh učencev brez razločka enaka in le izverstna in spretna dela, potem se ni čuditi, ako mora na pričakovani sad dolgo čakati, ali ako ga še celó ne pričaka. Naravno je, da postane potem taki učitelj nevoljen in nezadovoljen, videč nevspešnost svoje delavnosti in prizadevnosti, se čez kerpanijo vsega podučevanja britko pritožuje, in vsled tega čmeren in jezen postane. Prava vrednost in veljava nauka se ne ravna po množini vednosti, ampak le po dobroti, ne po hitrem napredovanji, ampak po stanovitnosti in izverstnosti, ne po visokih vedah, ampak po njih pripravnostih in po rabljivosti za serce in duha, za življenje in poklic. Koliko imamo še iz naših šol kot prazno breme za spomin in mervto, duhovno blebetanje odpraviti! — Pa tudi prenapeto zahtevanje gledé obnašanja učencev je dostikrat povod k jezi in čmernosti. Kje zamoremo in smemo pa tudi od nedorastlih otrok moško in stanovitno voljo, čistost povodov pri vsem, kar storé, zahtevati in pričakovati? Kdor zahteva, da bi otroci po več ur zaporedoma mirno sedeli in stanovitno najresnobiša dela opravljali, kdor vsako razodevanje otroškega veselja in narurne živahnosti prepoveduje, zabranjuje in terdo kaznuje, ta išče sadu, kjer ni sejal. Dostikrat se pritožujemo, da so otroci raztreseni in nepazljivi, in večkrat bi se zavoljo tega morali sami kaznovati, ker naše podučevanje ni dovolj razumljivo, govor ni živ in mikaven, ali pa, ker kazalni pomočki ne zadostujejo. Kakor najžlahniše podobe v naravi le počasi rastejo in poratajo, tako se tudi razvija izverstnost značaja dostikrat počasi, a toliko stanovitniše.

Kazni so prevažni izrejniški pomoček, kajti njihov sverha je ozdravljenje kaznovanca od miselnih in moraličnih pregreškov. Kazni so britki občutki samozaslužene bolečine, ktere donaša izreja, da bi učenca ne le od prestopljenja od postave zaderževala, ampak, da bi ga tudi k spoznanju samega sebe in poboljšanju napeljevale. Le napačni humanizem graja starega Siraha. Nahajajo se pa tudi šole, v kterih se nič ne kaz-